

Ljetnu školu HED-a i Godišnju nagradu "Milovan Gavazzi" za najbolji studentski rad.

Napokon, posljednji autorski članak u ovome zborniku potpisuju Željka Jelavić i Petra Srbljinović: "Društveni utjecaj i kritika". I one polaze od ankete L. Sklevicky o profesiji etnologa s kraja osamdesetih kada su sami etnolozi uglavnom (72% anketiranih) ocjenjivali svoj položaj u društvu lošim. Autorice su željele istražiti kakav je bio angažman etnologa i njihove udruge u društvu, koliko su oni glasan i važan faktor, kakva je izdavačka i druga djelatnost preko koje je vidljivo Društvo u javnosti, kako se članovi odnose prema medijima (i mediji prema njima) i dr.

Nakon članaka u knjizi su razjašnjene kratice i dan je popis literature i izvora. Prilozi objavljeni na kraju knjige – popisi članova upravljačkih tijela Hrvatskoga etnološkog društva (1959. – 2009.), popis sadržaja časopisa *Etnološka tribina*, kao i izbor ključnih događaja iz polustoljetne djelatnosti društva, uvelike povećavaju dokumentarnu vrijednost.

S nekim konstatacijama autorica i autora tekstova objavljenih u knjizi netko se vjerojatno neće suglasiti, ali će ih se ubuduće morati uzimati kao jednu posve relevantnu poziciju u svim daljnjim istraživanjima ne samo povijesti HED-a, nego i etnološke znanosti u Hrvatskoj općenito. Ponovit ću na kraju ovoga kratkog prikaza ono što sam kazao predstavljajući zbornik radova u proljeće 2010. godine: "Neobično sam sretan zbog izlaska ove knjige i iskreno čestitam kolegicama i kolegama etnologima, a opet sam s druge strane i pomalo nesretan jer mi povjesničari nismo uspjeli obilježiti pedesetu obljetnicu svojega strukovnog društva čak ni jednim spomenom, a kamoli nečim ovakvim."

Damir Agičić

Julia Kuehn i Paul Smethurst, ur. *Travel Writing, Form and Empire. The Poetics and Politics of Mobility*

New York i London: Routledge, 2005., 255 str.

Zbornik radova *Travel Writing, Form and Empire*, koji su uredili Julia Kuehn i Paul Smethurst, podijeljen je u dvije cjeline s ukupno četrnaest tekstova, koji se iz različitih perspektiva bave suodnosom putovanja,

putopisanja, forme i imperijalizma. Tekstovi se u prvom dijelu bave imperijalnim i kolonijalnim diskurzivnim praksama, a oni u drugom dijelu postkolonijalnim. Verzije su to izlaganja s međunarodne konferencije o studijama putopisa *Mobilis in Mobile* održane 2005. godine u Hong Kongu.

Nakon uvoda Paula Smethursta u kojem predstavlja svaki od tekstova, slijedi prilog "Asia, Africa, Abyssinia: Writing the Land of Prester John" autorice Mary Baine Campbell, profesorice engleske i američke književnosti na sveučilištu Brandeis, u kojem se prati kretanje današnje Etiopije na mapama i u imaginariju predmoderne Europe od geografskog prostora Indije pa do njezine današnje stvarne lokacije.

U drugom tekstu, "Richard Hakluyt's Foreign Relations", autorica Mary Fuller pokušava dekonstruirati općeprihvaćene pretpostavke o velikoj zbirci dokumenata Richarda Hakluyta *Principal Navigations of the English Nation*, za koju se vjerovalo kako ju je autor napisao iz religijskog uvjerenja. Međutim, autorica detektivski pomno pokušava rekonstruirati Hakluytove motivacije, puteve kojima su prolazili različiti dokumenti prije nego što su dospjeli u njegovu zbirku, pa i samo njihovo porijeklo te dolazi do zaključka da genealogija djela *Principal Navigations of the English Nations*, ali ni osobnost Richarda Hakluyta, nisu ni približno onako jednostavne kako se to običavalo predočavati.

U tekstu "Imperial Design and Travel Writing" Jack Warwick kroz zapise triju francuskih putnika u današnju Kanadu te kroz predodžbe putnika u njima kao "iskustvenih junaka" i tamošnjih stanovnika kao "divljaka" prati promjene forme (putopisa) i ideologije, koje se očituju u spoju tradicije starih putničkih zapisa i novog iskustva svijeta i različitosti njegovih stanovnika, propitujući žanrovske karakteristike tekstova.

Zbornik donosi dva teksta koja se iz različitih očišta bave ženskim putopisanjem. Prvi od njih, "The Page as Private/Public Space in Mariana Starke's Travel Writings on Italy", autorice Susan Pickford donosi pregled i analizu rada Mariane Stark te na primjeru djela *Letters from Italy* ocrta društvena i narativna ograničenja s kojima su se suočavale žene kao putnice i autorice putopisa. Različite verzije teksta Mariane Stark odražavaju promjene u tipografiji i strukturi te prijelaz od epistolarnog oblika prve verzije, koji se više vezuje uz žensko i subjektivno, do kasnije smjelije verzije, koja više stupa na muško tlo 'objektivnih informacija'

i više je enciklopedijskog i rječničkog tipa. Drugi prilog naslovljen "Relocating Domesticity: Letters from India by Lady Hariot Dufferin" smješta putopisanje Lady Dufferin, supruge irskog veleposjednika koji je, između ostalog, jedno vrijeme bio viceguverner Indije, između dviju krajnjih pozicija promišljanja o ženskome kolonijalnom putopisu: profeminističkih analiza ženskih putničkih zapisa koje pozicioniraju žene kao pasivne, empatične i nerasistički orijentirane subjekte što u putovanju traže bijeg od matičnih okova patrijarhata i onih poststrukturalističkih koje se suprotstavljaju ovakvoj pasivizaciji ženskoga kolonijalnog subjekta iako je on u kolonijalističkom i imperijalističkom kontekstu djelovao na manje izravan način. Pisma Lady Dufferin, tvrdi autorica, ne uklapaju se ni u jednu od ovih dviju analitičkih krajnosti: ona se u pismima fokusira na kućni kontekst, reproducirajući tako patrijarhalni poredak stvari, te u isto vrijeme, transferirajući britansku kućnu hijerarhiju u kolonijalno okruženje, reproducira diskurs carstva.

U tekstu o pustolovnim putovanjima Europljana na Srednjem istoku ("The Politics of Adventure: Theories of Travel, Discourses of Power") Ali Behdad promatra promjene u diskursu ranoga francuskog orijentalizma od egzotičnoga k znanstvenom, što se očituje u putopisnoj književnosti: krajem 17. stoljeća dominira putopisni aspekt, krajem 18. znanstveni, racionalistički diskurs koji teži sistematizaciji znanja, a sredinom 19. st. putopisi pokazuju prijelaz od znanosti k zaigranosti. Orijent je koloniziran i poznat, a turizam pustolovinu čini unosnim poslom, pri čemu nastupa, prema tezi autora, novi, komercijalni oblik kolonijalizma.

U prilogu Lese Scholl "Translating Culture: Harriet Martineau's Eastern Travels" autorica povezuje prevođenje i putopis, smatrajući kako putopisac i prevoditelj imaju sličan zadatak predstavljanja/prevođenja jedne kulture/jezika na drugi. Autorica drži da – suprotno Benjaminovom stavu kako nikada ne možemo do kraja razumjeti drugu kulturu te kako je, analogno tome, nemoguće vjerno prevesti književno djelo na drugi jezik – prevođenje predstavlja isprepletanje kultura, a susret putopisca sa stranom kulturom, iako nužno proizvodi određenu dozu nelagode, u tom je smislu možda i snažnije sredstvo jer "nadilazi udaljenost koju stvara lingvistička razlika" (112).

Drugi dio zbornika, posvećen postkolonijalnom kontekstu, počinje prilogom Davida Scotta "Signs in the Jungle: Michaux in Ecuador" u kojem

autor semiotički i hermeneutički analizira putničko iskustvo južnoameričke džungle i putopis *Ecuador* Henrija Michauxa.

Tri se priloga na različite načine i u različitom opsegu bave "pomirenjem" (engl. *reconciliation*) starosjedilačke i kolonizatorske kulture u 20. stoljeću te odrazom službenih i neslužbenih politika, praksi i pokušaja pomirbe u različitim putopisnim tekstovima. U prilogu naslovljenom "Making it Move: The Aboriginal in the Whitefella's Artifact" Tima Youngsa riječ je o kolaborativnom projektu *Reading the Country: Introduction to Nomadology* između Berbera koji živi u Australiji, bijeloga australskog znanstvenika i australskog Aboridžina, u kojem nastoje iznaći način primjeren(ij)e reprezentacije aboridžinskih praksi kretanja u "bjelačkoj tvorevini" – knjizi. Drugi prilog, naslovljen "Reconciling Strangers: White Australian Travel Narratives and the Semiotics of Empathy" Roberta Clarkea, i treći, "To Witness and Remember: Mapping Reconciliation Travel" Petera Bishopa, analiziraju način na koji se diskurs pomirenja odražava u putopisu: prvi na primjeru politike pomirenja u Australiji, a drugi na primjeru nekoliko putopisa nastalih u različitim političkim i povijesnim okolnostima i geografskim lokacijama, od Vijetnama do SAD-a.

U poglavlju naslovljenom "Deep Maps: Travelling on the Spot" Peter Hulme semiotički analizira putopis suvremenoga američkog putopisca Williama Leasta Heat-Moona *PrairyErth*, a Claire Lindsey se u svojem prilogu upušta u analizu još jednoga kolaborativnog djela – putovanja suvremenoga argentinskog književnika Julija Cortázara i njegove supruge Carol Dunlop od Parisa do Marseillea koje je urodilo putopisom *Los autonautas de la cosmopista / Les autonautes de la cosmopiste*. Put koji se automobilom inače prijeđe u desetak sati trajao je oko mjesec dana jer su putnici stajali na svakom parkirališnom prostoru između ovih dvaju gradova. U tekstu "The Political Tourist's Archive: Susan Meiselas's Images of Nicaragua" Maureen Moynagg se fokusira na tekstove tzv. političkih turista, "onih koji putuju kako bi promijenili svijet i sebe" (199), te na njihove arhivske prakse, suvenire politički angažiranog putovanja.

Iako posvećeni sasvim specifičnim putopisima, tekstovi u ovom zborniku donose šire primjenjive spoznaje te predstavljaju vrijedan prilog studijama putovanja i putopisa.

Ivona Grgurinović